

1.Földrajzi beazonosítás

Kénos Székelyudvarhelytől Dél-Keletre, a 131-es megyei út mellett, 12 km távolságban, a Nagy-Homoród völgyében fekszik. Közigazgatásilag a falu Homoródszentmárton községhez tartozik. Belterülete az Őr-hegy lábánál levő kis völgykatlanban húzódik meg. A falu csak télen látszik, mert tavasztól késő őszig a domboldalban levő sűrű gyümölcsfák lombjától csak a templom tornya látszik. A templom közelében mért tengerszint feletti magasság 617 méter. A falu halmazos településszerkezetet¹ mutat. A falu két nagyobb részre tagolódik: Alszeg és Felszeg. A kettő közötti határ a Temető utcánál húzódik. Különleges kuszált utcahálózata egyedülálló a Homoródok mentén. Utcái keskenyek és mindenik a központból, a falu magjától a

domboldalra fut. Így a Paputcája, a Temető út (az udvari kert felé vezet), a Külső (*Kiső*) utca (az autóbusz-megálló felé vezet), a Felső utca. Az alábbi kénosból származó mondásnak hitele van: „Eltévedt, mint a degenyeges Kénosban.”² Mindez a kusza utcahálózatra utal. Szinte minden útkereszteződés „Y” alakú, ezért könnyen megtéveszti azt aki nem ismeri a falut. A történet szerint, amit a faluban több idősebb is elmesélt: a késő délután a faluba érkező degenyeget (szekérkerék kenőanyagot) árusító atyafi a tekervényes utcákon haladva úgy belezavarodott, hogy elsötétedett és csak a következő reggel tudott szekérével és portékájával a főútra visszatérni. Azt is mesélik, hogy találkozott reggel egy falubeli emberrel, s megkérdezte, mekkora ez a falu, mert hét templomtornyot számolt meg... A faluban csak egy templom volt/van.

---

¹A halmazos településszerkezet ismertető jegyei: sűrű, szabálytalan utcavezetés és telkszerkezet, kifelé tartó utak szélesedése, az utcák sokszoros törése, elágazása, változó szélessége, zsákutcák jelenléte, sokszögű, akár szabálytalan határvonalú telkek és azok szabálytalan beépítése.

---

² Ezt a történetet mindenki ismeri a faluban. Én id. Mózes Sándortól (szül. 1932-ben) hallottam első ízben.

2. A falu rövid története

Orbán Balázs „A székelyföld leírása” című munkájában, hivatkozva a Csíki Krónikára, említi, hogy „a Főharkásznak nevezett öregebb Gyula itt lakott, és itt végeztettek ki a rabonbáni korban a nemzet törvényei ellen vétkezők.” Továbbá lábjegyzetében olvashatjuk amint idéz a Tudományos Gyűjtemény című folyóirat, 1835. évfolyam 3. kötetéből: „Ha valaki az ezen módulag hozott törvényt áthágta, az a rabonbán áldozata előtt, a rabonbán és a nép szemeláttára, béle felhasittatván, megöletett. Ez a szokás idővel annyira csinosabbá változott, hogy a szomszéd völgybe napkeletre rendeltetett a kíntás és vesztés helye, hol azután közel egy kis falu épülvén, a mai napiglan is Kínosnak vagy Kénosnak neveztetik.”³

Szintén Orbán Balázs említi hogy a Kénosba települt Sándor István főrabonbánnak az idegen

származású Katalintól⁴ született Gergely nevű fia, volt az aki a falualapította. A falukeletkezése a történelem homályába vész.

A falu nevének eredete is tisztázatlan. A hagyomány szerint, a falu nevével és eredetével összekapcsolódik egy szikla: Veresmart. Ez a hegy, mely magasan tornyosul a falu fölé, s melynek lábánál alakult ki a falu. Orbán Balázs is említi, de a faluban is úgy tartják, hogy valamikor ennek a „sziklának” a neve Véresmart volt, mert e helyen végezték ki a rabokat és innen a név. Ma már ez a név átalakult, és lett Veresmart. A faluban azt is mesélik, hogy „átkozott az a hely, nem terem meg semmi, csak árvalányhaj, mert az embervér mindent kiégetett”⁵.

⁴ A faluban úgy tartják, hogy a lány neve Gramocsa volt.

⁵ Özv. Fóris Lászlóné, Soós Eszter lókodi születésű, de már 1963-tól itt élt (2017-ben halt meg) a faluban, ismert minden helytörténeti valós, vagy legendás történetet. Tőle hallottam, és Orbán Balázs „*Székelyföld leírásában*” később olvastam a következő történetet: Veresmarttól Észak-Keletre egy fennsík terül el egész az Udvarhely feletti Szarka köig. E dús legelőt nyújtó fennsík egyik dombocskáján volt hajdan Tihadar nevű ős falu, melyet tatárok dúltak fel. Orbán Balázs szerint

³ Orbán Balázs: A Székelyföld leírása. Elekttronikus változat: <http://mek.niif.hu/04800/04804/html/48.html> (2010. május 20. 9 óra 30 perc)

3. Az egyházközség-története

Az egyházközség keletkezésének története a homályba vész. Az 1910-ben Balázs András pap által írt egyházközség-történet szerint már a 16. század végén 17. század elején unitárius vallásra tértek a falu lakói. Kezdetben a lakosság csekély számát figyelembe véve más egyházközségekkel együtt (Gyepes, Lókod, stb.) a Homoródszentmártoni egyházközség filiája volt. Hogy

a túlélők a városba települtek, ám a kénosi hagyomány azt tartja, hogy a tatárok azt úgy elpusztították, hogy csak egyetlen ember maradt életben, ki a szomszéd völgybe rejtőzködve mint remete élt, s a tőle származó család népesítette a kis falut, mely a menekülő magányosról Remete nevet kapta.

Másik hagyomány szerint lakói dögvész által pusztultak el; csak két leányka maradt életben, egyike Patakfalván másik Kénosban nevelkedvén, ott is mentek férjhez, s e két falu között oszlott fel Tihadar határa is.

„Kénos tájékán gyakran veszélyes szélrohajok uralkodnak, az úgy nevezett „Bába fergeg”, mely még az embert is földre sújtja, szekereket felfogat, s innen ered azon babonás hit, hogy az éjjel ott járókat boszorkányok táncoltatják; ezen veszélyes szélrohajok vadították el e vidéket, néha egész erdőknek száz éves fatörzseit kisodorván és szétszórván.” írja Orbán Balázs.

Kénostól délre a Kis-Homoród tere terjed el, hol az öt völgytorkolat összefolyásánál (Homoród, Gyepespatak, Kénospataka, Lókodpataka, Remetepataka) található Homoródszentmárton.

mikor szakadhatott el az anya eklézsiától, megbízható adatok hiányában, ez is csak találgatás lehet. Balázs András úgy véli, hogy az első, önállósult egyházközség a Gyepesi eklézsia volt 1641-ben, az utolsó 1815-ben Lókod, tehát e két évszám közötti 174 esztendőben lett önálló egyházközséggé Kénos. Kisgyörgy Sándor a Keresztény Magvetőben (XVI. évf.) megjelent egyházközség történetben említi, hogy „egy régi színezetű papír darabot talált, mely a Synodale Consistoriumhoz szólt, éppen az anyásítás érdekében. Fájdalom ma már ez sincs meg”⁶. Ugyancsak Kisgyörgy Sándor írásában említés van arról, hogy kénosi Gál Ferenc 1651-ben kelt végrendeletében az udvarhelyi birtokából származó jövedelme felét a papnak, egyik negyedét a mesternek, másik negyedét a „templomház” építésére adja. „Pap házának adják az Albert Mihály házát.”⁷

⁶ Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltára (EUEGyLt): Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 5. oldal

⁷ EUEGyLt: Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 5. oldal

Ezért Balázs András szerint az egyházközség önállósodása 1651 körül történhetett. Kénosi Gál Ferenc kincstári ügyész volt, és nemcsak befolyását érvényesítette, hanem, anyagi áldozatot is hozott, hogy az egyházközség alapjait megvesse.⁸ Ugyanerről a Gál Ferencről írja Orbán Balázs: „A falu északi végében lévő jelentéktelen romokat Gál Ferencz curiája maradványának tartják. Ez a Gál Ferencz korában (a 16-ik század) igen nevezetes ember volt. Előbb Udvarhelyszék főjegyzője, később ország directora...”⁹

Ettől az időtől kezdve az egyházközség története össze-fonódott a templom történetével.

A templom létezésére, ahogyan az egyházközség

keletkezésére is, csak feltételezések szerint következtethetünk, írja Balázs András pap. Két feltevés létezik, mindkettő hagyományra alapszik. Az első szerint Izabella királyné építtetett 17 templomot, s ezek közül egy lett volna a Kénosi régi templom. A másik hagyomány szerint a falu nyugati határán volt az uradalmi ház, s annak udvarán állt egy kápolna. Ez a kápolna szolgált istentiszteleti helyül, s majd a reformáció idején unitárius templommá lett e kápolna. Ennek a második feltevésnek nagyobb valószínűséget tulajdonít Balázs András, mert a 20. század elején még állott azon a helyen egy fa, amelyet a „a pap vackorfájának” neveztek. Ezt a helyet ma „Udvari kertnek” nevezik. Balázs András szerint a 19. század végén ásatásokat végeztek, s megtalálták a kápolna, valamint az uradalmi ház romjait.¹⁰

Kisgyörgy Sándor által

¹⁰ EUEGyLt: Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 2. oldal. Azt is itt jegyzi meg Balázs András, hogy az ásatások „csodálkozással, de egyúttal nem kellő vizsgálattal kísértettek.”

---

⁸ Gál Ferenc nemességét 1612-ben Báthori Gábor megerősítette, majd később 1643-ban I. Rákóczi György fejedelmi fiskális jegyzőnek nevezte ki, és Küküllő-, Torda- és Fejér vármegyékben számos birtokot adományozott kénosi Gál Ferencnek. Felesége Péchi Simon lánya, Zsuzsa volt.

⁹ Orbán Balázs: A Székelyföld leírása. Elektronikus változat: <http://mek.niif.hu/04800/04804/html/48.html> (2010.május 20. 9 óra 30 perc)

írt, egyházközség-történetben kénosi Gál Ferenc egy templom építését vette tervbe, amiről az 1651-ben kelt végrendeletében a következőket írja: „Ha én végbe nem vihetem az kénosi templomot, Angyalosi meghépitse, az György Mihály sajtoló hegyében.”¹¹

Az biztosnak látszik, hogy az első templom nem a falu központjában, hanem valahol a szélén volt. 1710-ben kelt szerződés szerint „a kénosi jámbor eccla temploma romlott állapotban lévén: a falu derekában egy templom helyet vettek...”¹²A következő feljegyzés a templomra vonatkozóan egy 1713-ban kelt írás, amely megjegyzi, hogy rendezgették a templomi székeket nemzetségek szerint, tehát e két évszám között (1710-1713) épülhetett fel az első templom a falu között. Balázs András pap írásában említi egy későbbi feljegyzést,¹³ mely

szerint ez az első templom „egy kőből épült, nagy kőlabakkal megerősített, zsindelellyel fedett szép templom volt.”¹⁴

1753-ban e kicsiny egyházközség adott otthont a zsinati ülésnek. Ezért a megelőző, előkészítő időben a templomot és környékét rendezték.¹⁵

Ezt a templomot több mint egy évszázadon át használták, írja Balázs András. 1783-ban tetemes javítást végeztek, majd az 1802-ben bekövetkezett földrengés nagyon megrongálta a templomot. „Bár düledező állapotban volt a templom, mégis a szegénység és szükség arra kényszerítette a híveket, hogy az életveszélyes templomban tovább imádják az egy igaz Istent.”¹⁶ Az 1834-

---

monográfiák. 1910-VI/11. 7. oldal Nem tudom milyen feljegyzésre hivatkozik Balázs András, mert az egyházközségi levéltárban ilyen jellegű, magyar nyelvű feljegyzést nem találtam.

¹⁴ EUEGyLt: Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 8. oldal

¹⁵ u. o. 8. oldal. E forrás szerint a zsinat 1854. június 16-án volt tartva. A kénosi Tözsér János-Uzoni Fosztó István: *Erdélyi unitárius egyház története második kötetében* azonban a zsinat tartásának időpontja 1753. június 16. i.m. 800. oldal.

¹⁶ EUEGyLt: Székelyudvarhelyi Egyházköri

¹¹ Kisgyörgy Sándor: *A kénosi unitárius eklézsia*. Keresztény Magvető, 16. évf (1881) 369. oldal

¹² EUEGyLt: Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 7. oldal

¹³ EUEGyLt: Székelyudvarhelyi Egyházköri

ben bekövetkezett „földingás” annyira megrongálta a templomot, hogy az eklézsia szükségét érezte kéréssel a kir. Főigazgató Tanácshoz fordulni egy országos gyűjtés jóváhagyása végett. A gyűjtést engedélyezték.¹⁷

Kisgyörgy Sándor azonban leírja, hogy az egyházközségben nem volt mindenki egy véleményen, mert csak egy része vette ki derekasán részét ebből a munkából. Megjegyzi, hogy az akkori pap sem volt az építés mellett, sőt „egyfelől ellensége volt e valóban szent célú törekvéseknek”. Talán a többlet munkától való félelme, aggodalma volt ennek oka. Fő támogatója a templomépítésnek, az országos kéregetés megszervezésének tekintetes szentgericei Jakab Gergely úr volt. Az is megtörtént, hogy a faluból nem került olyan személy, aki gyűjtésre indult volna, így a környező falukhoz fordultak segítségért.¹⁸ Az monográfiák. 1910-VI/11. 9. oldal.

¹⁷ u. o. 10. oldal.

¹⁸ u. o. jegyzi fel Balázs András, hogy a gyűjtésbe segítettek: Nagy Sámuel, Geléd Sándor és Kovács István Telekfalváról.

országos gyűjtés eredménye: 777 forint 64 krajcár.¹⁹ Új lelkész érkezésével az ügy új lendületet nyert, s így az 1844. esztendőben nekifoghattak a templomépítésnek.

1844. december első napján tartott Egyházköri Vizsgáló Bizottság (Incze József esperes, Jánosfalvi Sándor István köri rendes jegyző és Jánosfalvi Sándor Ferenc helybéli pap) jegyzőkönyvében a következő bejegyzés található a templomépítés ügyében: „... azonban a templomra nézve egy nevezetes újítás történt, mert a régi meghasadozott, s csaknem össze-omlásra induló, s emiatt félelmissé vált templomnak helyébe egy merőben alapjától fogva új, szép ízléssel készült templom építetett ez évben, mégpedig egy igen kedvező időszakban...”²⁰

¹⁹ Kisgyörgy Sándor: *A kénosi unitárius eklézsia*. Keresztény Magvető, 16. évf (1881) 371. oldal

²⁰ Az egyházközség levéltárában található: „*Vizsgálati jegyzőkönyv széki főjegyző és megyei patronus Sz. Gericzei Tekintetes Jakab Lajos ajándéka*”. 1844-1923 között tartalmazza az esperesi illetve püspöki vizsgálószekek jegyzőkönyvét. (továbbiakban: *Jegyzőkönyv: 1844-1923*). 1844 december 1-én

Ugyanez a jegyzőkönyv megjegyzi, hogy „tekintetes szent-gericzei Jakab Lajos és annak édesattya” személyében érdemes pártfogókra lelet az egyházközség. Az építőmester nemes háromszéki Márkosfalvi Stephán József volt, aki „értelmes és szorgalmatos kőműves pallér”.

A templom alapjait április 22-én tették le a helybéli pap, az iskolamester (Jakab János) és a megyebíró Máthé Péter jelenlétében. Október 23-ára az építést befejezték. 84 nap alatt építették fel a templomot, köszönhető ez annak is, hogy a falubeliek mindent időben az építkezés helyszínére fuvaroztak. December 1-én, a vizsgálószerk ottlétekor „... csupán ablakok, ajtók, belső kikészítések és ékesítések vagynak hátra.”²¹

Ez a templom a falu közepén fekszik, fákkal van körülvéve, délkeletre néz. Alaprajza téglalap alakú, fehérre meszelt, hossza 10 öl (18,9 m), szélessége 5 öl (9,45 m), magassága 3^{1/2} öl (6,61

m)²². Két bejárata van: az egyik a nyugati oldalon, ez a nők bejárata, a másik, a férfiak által használt bejárat, a déli oldalon. A dél oldali bejáratnál szemben van a kőből faragott szószerk, elötte közepén az úrasztala. Jakab Lajos felesége „tekintetes Iszlay Susánna úr asszony koronát”²³ építtetett a szószerk fölé. A szószerk koronáján ez áll(t): „Légy hív mindhalálíg, s neked adom az élet koronáját.” Mára ez a felirat megkopott, csak nyomokban látható. A szószerktől balra a papiszerk. A papiszerkkel szemben levő oldalon volt a Jakab család szerke, ez ma az imateremben van használatban. A szószerktől jobbra a nők, balra a férfiak padsora. A nők padsora felett egy karzat emelkedik, ezt az ifjak használták. A férfiak padsora felett az 1845-ben épített, nyolc hangváltozatú, mára már nem működő orgona, amelyet Jakab Lajos emlékére adományozott a szentgericzei

²² Mértékegység átalakítási forrás:

<http://hu.metapedia.org/wiki/Hos-szm%C3%A9rt%C3%A9kek> (2010. május 20. 21 óra 3 perc)

²³ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1845. november 27-én felvett jegyzőkönyv I/6. pontja.

felvett jegyzőkönyv I/1-2. pontja.

²¹ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1844 december 1-én felvett jegyzőkönyv I/1-2. pontja.

Jakab család. Jakab Lajos építette lókodi Balázs Mózessel. Az orgona „közép ivezetén e felirata található: Az úr gondot visel.”²⁴ Az **orgona** 1912-re teljesen használhatatlanná vált.²⁵ 1913-ban kísérletet tettek az orgona megjavítására.²⁶ 1914-1915 között sikerült megjavítani. A javítást Csioflek Miklós brassói orgonaművész és orgonaépítő végezte.

Az új templomba a régi templom berendezést tették. Feltehetőleg elhibáztak valamit az építkezésnél, mert az új templomot már 1866-ban gerendákkal kellett megtámasztani.²⁷ 1869-ben a nyugati falat újra építeni kényszerültek, s az egész

templomot vaskapcsokkal körbe megerősítették.²⁸ 1889-ben a templomot cseréppel újrafedik. A keleti megszakadozott oldalt is kibontották, vaskapcsokkal megerősítették, s kívül-belül lemeszelték.²⁹

A **szószék** a templom nyugati falának javítását követően 1895. esztendőre a gondnok jelentése szerint a faltól elvállott, s meg is szakadozott. Ezért kérte a keblitanácsot a szószék javítását elrendelni és kivitelezni. A gyűlés megbízza a megyebírót, hogy keressen szakembert, aki meg tudja javítani, vagy újat tud készíteni.³⁰ Egy hónappal később ifj. Gál József és ifj. László Sándor gyepesi kőfaragó és kőműves mestereket bízza meg a keblitanács a szószék elkészítésével. A vállalkozók vállalták, hogy még azon év június 1-re elkészítik a szószéket a saját tervrajzuk alapján. Egy méter magasan faragott kőből építik, azon felül pedig a kellő

²⁴ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1851. december 3-án felvett jegyzőkönyv II/2. pontja.

²⁵ 1912. december 29-én kelt jegyzőkönyv 1. pontjában kéri a gondnok ifj. Sándor János, hogy a keblitanács határozzon az orgona megjavítását illetően.

²⁶ 1913. június 8-án felvett keblitanácsi gyűlési jegyzőkönyv szerint a gyűlés megbízza a megyebírót, hogy a „mátisfalvi Szöcs Sámuel régi orgonacsínálót találja meg, s fuvarozza ide” az orgona megigazítása céljából. Segédnek a helybéli Főríz Áront nevezték ki.

²⁷ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1866. november 30-án felvett vizsgálószéki jegyzőkönyv II/2. pontja.

²⁸ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1870. november 25-én felvett jegyzőkönyv I/2. pontja.

²⁹ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1890. február 10-én felvett jegyzőkönyv.

³⁰ 1895. április 7-én kelt keblitanácsi jegyzőkönyv 9. pontja.

magasságig téglá és cementes mésszel emelik.³¹

1897. évben a templombelsőben történtek változások: kicserélték a padokat, „a karokat tartó idomtalan kőlábak helyett csinos fa oszlopokkal”³² cserélték ki. Az új padokat kékre festették, s vizsgálószéki jegyzőkönyv így jellemzi a templombelsőt: „az egész templom általában csinos és kedves berendezésével a mennyország kapujává tette”³³ Mindez 298 forintba került. Ennek az összegnek nagy része a hívek adakozásából került ki (mindencsaládmegváltottaasaját helyét), az eklézsia pénztárából 50 forintot kellett elvenni, az anyagot a munkálatokhoz a közbirtokosság adományozta.

1897-ben a keblitanácsi jegyzőkönyv megörökíti azoknak a nevét, akik a padokat megváltották. Ugyanez a

³¹ 1895. május 8-án felvett keblitanácsi jegyzőkönyv 16. pontja. Utána olvasható a szerződés is, amely létrejött a munkálatot eklézsia és a munkavállaló kőfaragók között. A szöszék elkészítésének értéke 52 frt.

³² Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1898. február 18-án írt jegyzőkönyv szerint.

³³ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1898. február 17-én írt jegyzőkönyv I/2. pontja.

jegyzőkönyv tartal-mazza a szabályzatot, mely szerint a templomi ülő padok használata történhet.³⁴

1897 után nagyobb javítás, átépítés a templomot illetően nem történt 1935-ig

Augusztus 11-én, Dr. Boros György püspök templomszentelési látogatása, szolgálata nagy ünnep volt az egyházközség életében.³⁵

1952-ben, a templomba egy négyágú csillár, valamint hét darab egyes lámpatartó került. Ezeket Nyitrai Mózes lelkész a hívek egy csoportjával () faragta, és felesége Deák Berta festette³⁶. Szintén Deák Berta festette meg 1952-ben a templom első padjait.³⁷ 1968-ban bevezették a villanyt, és 1969-ben kívülből kimeszelték a templomot, amint azt Kiss Domokos lelkész jelentésében leírja.

³⁴ Megye és presbyter gyűlések jegyzőkönyve 1884-1915. 1897. november 18-án felvett jegyzőkönyv.

³⁵ 1935. augusztus 11-én tartott templomszentelési jegyzőkönyv.

³⁶ 1952. május 18-án felvett rendkívüli közgyűlésen tartott jegyzőkönyv 3. pontja.

³⁷ 1953. május 31-én tartott esperesi vizsgálószéki jegyzőkönyv IX. pontja.

Minden évben akadtak kisebb-nagyobb javítanivalók, de azt odafigyeléssel és kellő időben történt beavatkozással mindig orvosolták. 1991, majd 2001-ben meszelték újra a templomot kívül-belül. 2001-ben újra is padolták.

Az 1901-ben vezetett jegyzőkönyvben a vizsgálószerk elnöke (Kisgyörgy Sándor esperes) bejelenti az Udvarhelyi egyházközség önállósítását „s elismerését nyilvánítja a kénosi egyházközség iránt azon testvéries viszony fenntartásáért mellyel az Udvarhelyi egyházközséggel huszonkilenc évig társul fogadta, s ezúttal felhívja, hogy önállóvá lett társának mint jó testvérnek jöjjön segítségére egy új templomépítéséhez.”³⁸ A gyűlés szívesen tesz ígéretet, hogy erejéhez mérten segíteni fogja az új testvért, az udvarhelyi eklézsiát.

A templom északi fala mellett a vizsgálószerk meghagyja, hogy egy vízelvezető árkot ássanak.

A székelyudvarhelyi társ egyházközségben az első

³⁸ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1901. február 11-én kelt jegyzőkönyv szerint.

esperesi vizsgálószerket 1901. február 10-11-én tartották³⁹ Kisgyörgy Sándor espereselnök, Vári Albert beszoigáló lelkész és Németh Albert kebli gondnok jelenlétében. Négy évvel később az udvarhelyi egyházközség meghívja Vári Albert lelkészt, aki szívesen tesz eleget e meghívásnak.

1910-ben új csúrt építettek a papi telekre, a másik már évek óta roskadozó helyett.⁴⁰

Torony:

Valószínű, hogy kezdetben a templom mellett csak egy harangláb állott, majd később építettek egy tornyot. Ez a torony, a Lázár István püspöki vizitációs jegyzőkönyvben így van leírva: „A templomnak napnyugati végében mintegy hat lépésnyire vagy on ép kőből rakott torony, zsendely fedél alatt. Délről lévén ennek szabad feljáró ajtaja.” Ezt a tornyot valamikor a 18. század közepén

---

³⁹ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1901. február 11-én kelt jegyzőkönyv szerint.

⁴⁰ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1911. február 12-én kelt jegyzőkönyv szerint.

építhették⁴¹, hogy pontosan mikor azt nem lehet tudni.⁴²

A torony javítása, illetve újjáépítése a 19. században nem ment könnyen. 1849-ben újrafedettet zsindegyházzal.⁴³

Már az 1880-as évek elején tanácskoztak a presbiteri gyűléseken a javítás kérdéséről⁴⁴, majd több mesterembertől véleményt kérve arra követték, hogy érdemesebb újat építeni. 1881 december 10-én tartott teljes megyegyűlés 8. pontjában az elnök, Kisgyörgy Sándor helybeli

---

⁴¹ 1890. november 29-én kelt az a beadvány az Egyházi Képviselő Tanácshoz, amelyben leírják, hogy „A múlt század közepén épített fa tornácos, zsendely fedésű tornyunk annyira megrongálódott, a hosszú idő emésztő hatalmának oly szembetűnő nyomai mutatkoznak falain, s főképpen fedélzetén...” Kérik az Egyházi Képviselő Tanács hozzájárulását a torony megjavításához.

⁴² 1789. április 28-29. napjain tartott Püspöki vizsgálószték jegyzőkönyve.

⁴³ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1851. december 3-án felvett jegyzőkönyv II/3. pontja.

⁴⁴ 1881 január 17-én kelt közgyűlési jegyzőkönyvben megörökítik, hogy nem mindenki éretett egyet a torony javításával („... s emelett a jelenvolt megyei tagok nagy ellen-szenvet mutatván már előre is a toronyépítés iránt, minden tanácskozás nélkül a gyűlés el-oszlott. Servus torony!!!”), amit 1450 frtért végzett volna el anyagostól bizonyos Szébeni József kőműves mester.

pap, javaslatot tett egy toronyalap létrehozására, amelynek célja, hogy a romladozott torony javára gyűjtsenek, s más forrásokat is bevonjanak⁴⁵. 1881. december 31-én kelt jegyzőkönyv 16. pontjában az elnök egy korábbi „jelen évi 8. pont alatt tárgyalt toronyalaphoz” kéri a gyűlést, hogy a jövőre nézve határozzon meg egy évenkénti gyűjtést. A gyűlés határozata értelmében a gyűjtés értékét családonként három csoportra osztja: 8 kupás, 4 kupás, 2 kupás rozs vagy törökbúza vagy kétannyi zab. A torony annyira rossz állapotba kerülhetett, hogy 1882-ben felszólították az egyházközséget a harangozás szüneteltetésére, de kéréssel fordultak a szolgabíróhoz, hogy legalább téli időszakban harangozhassanak. A kérést jóváhagyták.

1890 végén, az Esperesi Hivatal útján egy kérést terjeszt az egyházközség az EK Tanácshoz toronyjavítás jóváhagyása céljából. Az EKT

---

⁴⁵ A jegyzőkönyvet író ifj. Fóris Mózes megjegyzi, hogy hosszas vita után e tárgyban a gyűlés „más források iránt is nagy reményeket táplál, de nem határoz semmit.”

válaszában⁴⁶ arra kéri az Esperesi hivatalt, hogy az eklézsia hívjon ki Udvarhelyről egy szakértő mérnököt, aki vizsgálja meg a toronyt, s adjon szakértői véleményt.

A toronyjavítás magas költsége miatt megkeresték a környékbeli eklézsiákat is segítséet kérve. A segítség nem késett: Abásfalvi egyházközség 2, Gyepesi 4, Keményfalvi 2 szál, Városfalvi 2 szál cserefát ígért, mint segítséget a torony javára.⁴⁷

1891 márciusában, műszaki véleményében a vizsgáló mérnök megfogalmazza, hogy nem szükséges az egészet újból építeni, de a tetőszerkezetet ki kell cserélni, valamint javasolja, hogy a tető fedésére zsindeley helyettesítse a horgonyzott bádogot.

1891. június 9-én felvett presbiteri jegyzőkönyv 22. pont-jában a gyűlés elhatározza, hogy minden gazda köteles egy szál deszkát adni a toronyköré

építendő állásra alkalmasat. Aki deszkát adni nem tud, az 5 krajcárt köteles fizetni, s abból gondnok vegyen deszkát. Ugyanezen jegyzőkönyv 23. pontja alapján az építési munkálatok elkezdődtek. A terveket György János és György György lövétei mesterek készítették, a munkálatokat is ők végezték.

„Bomladozott, hasadozott régi tornyát derékul újra építette, horgonyzott vas pléh fedél alá vonták...”⁴⁸ A toronyépítés tervezett költsége 1289 frt 60 kr volt. Az adakozásoknak köszönhetően azonban a toronyépítés 650 frtba került.⁴⁹

Később 1935, 1969, 1991, és 2010. években a torony felújított. Erről tudósít a déli oldalon lévő felirat is: „Épült 1891. Javítva: 1935, 1969, 1991, 2010.”

Harangok:

Harangokra vonatkozóan Balázs András azt írja, hogy volt egy nagyobb harang 1727-ben

⁴⁸ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1892. február 19-én kelt jegyzőkönyv I/2. pontja.

⁴⁹ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1892. február 19-én kelt jegyzőkönyv II/B. pontja alatt rögzített számadásból így derül ki.

⁴⁶ Az EKT 906/1890 számú irata. Kelt 1890. december 21-én.

⁴⁷ 1891. január 6-án felvett presbiteri jegyzőkönyv 1. pontja.

öntette, s egy kisebb 1703-ban.⁵⁰ De az egyházközség levéltárában A Lázár István püspöki vizitációja alkalmával felvett jegyzőkönyv is két harangot említ 1775-ből. A nagyobb harangon a következő felirat volt olvasható: „A kénosi unitária eklézsia öntette ezt a harangot Isten dicsőségére: Venite et laudate Dominum 1775.” Az egyik 3, a másik 2 mázsa lehetett.⁵¹ A kisebbik harangon a következő felirat olvasható: „Kénosi Unitaria Ekklezsia Öntette Isten dicsőségére Tőzsér István kurátorságában.” Ez a harang még ma is szólítja isteni tiszteletre a jámbor gyülekezeti tagokat.

A nagyobbik harang a 19. században elrepedt, így új harang öntése vált szükségessé.⁵²

⁵⁰ EUEGyLt: Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 13-14. oldal. A KerMagv-ben Kisgyörgy Sándor történet írásában is csak megemlíti, hogy létezett e két harang, azonban 1775-ben újabb harangokat öntetett az egyházközség.

⁵¹ Kisgyörgy Sándor: *A kénosi unitárius eklézsia*. Keresztény Magvető, 16. évf (1881) 370. oldal

⁵² 1896. augusztus 31-én felvett jegyzőkönyv 7. pontjában tárgyalta a gyűlés az új harang ügyét, és választotta a Pozdech-féle harangot, kérve, hogy a másik meglévő harangot is

Az EKT-nak 1896. október 26-án benyújtott beadványban leírják, hogy több harangöntőt megkerestek, többfelé érdeklődtek, és a Pozdech József utódai Thury János és fia tűnik a legjobbnak. A környékre még öntenek harangot Homoródmásra, így a szállítási költség is, de a felszerelési költség is oszlana. Az EKT jóváhagyta a harangöntést.⁵³

Így 1896-ban egy új harangot öntettek a meghasadt helyett.⁵⁴ A harangért kiállított számla szerint 162 kg-os, „Disz” hangra van behangolva. A harang felirata: „Az egy Isten dicsőségére. A Kénosi unitárius szent eklézsia 1896. Az élőket hívogatom, a

---

szereljük át ugyanolyan felfogatási móddal, mint ezen új harangot.

⁵³ 342/1896 számú irat. A szerződést Thury és Fiával még 1896. szeptember 28-án aláírták. Ennek másolatát is elküldték az EKT-nak.

⁵⁴ 1896. december 1-én kelt presbiteri jegyzőkönyv 15. pontjában az elnök/lelkész Vári Albert arra kéri a presbitériumot, hogy vegye át a felszerelt és behangolt új harangot, valamint a régi harang felfüggesztésének átszerelését. A presbitérium a munkát átvette és a szerződésben megállapított összeget (összesen 250 forint 5 krajcár, ebből az új harang 243 forintba került), maradéktalanul kifizette. A régi, repedt harangot 133 forint 94 krajcárért számították be. Az 141 kg volt.

holtakat megsiratom.”⁵⁵

Ezt a harangot az első világháború idején (1916. október 18-án) elvitték.⁵⁶ Helyette 1923-ban Nagyszebenben egy új 155 kg-os harangot öntetett az eklézsia.⁵⁷ 27.220,50 lejbe került az új harang.⁵⁸ Harangszentelésre 1923. augusztus 26-án került sor. Az 1923. évi augusztus 30-án felvett jegyző-könyvben a keblitanács egy határozatot fogadott el, miszerint a harang

---

⁵⁵ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1897. február 24-én kelt jegyzőkönyv szerint.

⁵⁶ Az Esperesi Hivatal 529/1916-os iratára válaszul a lelkész Sándor Gergely egy terjedelmes írást terjeszt előbb a keblitanács, majd a közgyűlés elé, végül az Esperesi Hivatalhoz. Ez a jelentés az 1917. április 30-án felvett jegyzőkönyvben található. A jelentésben részletesen beszámol az „olá csorda” betöréséről, garázdálkodásáról, valamint az első magyar katona érkezésének örömről: „... nem tudom a vízőzönből szabadult családnak, vagy Kolumbusz és társainak volt-e nagyobb öröme mikor a szárazföldet megláthatták, vagy a mi örömünk volt nagyobb.” 55. oldal. Ugyanez a jelentés említi meg, hogy „hadvezetőségünk elvitette” az 1896-ban öntött nagyobb harangot. 56. oldal

⁵⁷ 1923. május 4-én felvett közgyűlési jegyzőkönyv 1. pontjában tárgyalják meg, hogy kire bízzák a harangöntést. A gyűlés úgy határoz, hogy a megbízást Josef Pop és társa, Nagyszeben.

⁵⁸ 1924. február 7-én kelt, az 1923. esztendőről készített pénztárnapló, 45. pontja.

öntésére, akik adakoztak, díjtalanul használhatják, akik nem adakoztak, azok 500 lej ellenébe. A felfogatása, illetve az ütője megmaradt a régi harangnak.

Ma ez a két harang szólítja egybe a híveket istentiszteletre, alkalomról-alkalomra.

Papi ház és telek

Amint azt fennebb említettem Kénosi Gál Ferenc végrendeletében megemlíti, hogy a pap házának adják az Albert Mihály házát. A szájhagyomány alátámasztani látszik e végakarathoz teljesülését, mert a paplak szomszédságában lévő telek hosszú évekig a mára már nem létező Albert családé volt.⁵⁹ Ennyit tudunk a pap házáról a 17. századból.

Balázs András úgy véli, hogy a pap valószínűleg az uradalmi házban lakott. E feltevését arra alapozza, hogy Orbán Balázs is és Kisgyörgy Sándor is, amikor a Kénosi Eklézsia

---

⁵⁹ Kisgyörgy Sándor: *A kénosi unitárius eklézsia*. Keresztény Magvető, 16. évf (1881) 372. oldal

történetével foglalkoztak, akkor többször utalnak olyan iratokra, amelyek az uradalmi levéltárban vannak/voltak. Ezért Balázs András azt feltételezi, hogy az egyházközségi levéltár és az uradalmi összeolvadt, s meg is semmisült.⁶⁰ Ugyanakkor hivatkozik egy, 1722-ben kelt iratra, amely az egyházközség levéltárában kellene legyen, de a legrégebbi irat, amelyet találtam egy pénztárkönyv, amelyet 1762-ben kezdtek el. (Ez tartalmazza Lázár István püspök vizitációs jegyzőkönyvét is.). Ez az 1722. május 4-én kelt szerződés szerint vagy akkor vették a házat, vagy a ház alá pincét építettek. Balázs András szerint az biztos, hogy az 1700-as évek elejéig a kénosi pap az udvarban lakott és csak ettől az időtől kezdve lett háza a faluban.

Más adatok hiányában csak a Balázs András és Kisgyörgy Sándor munkájára lehet hivatkozni, akik azt állítják, hogy az 1749-es püspöki vizitációs jegyzőkönyv említi a papi házat. Később, 1770

körül említnek egy faházat, kőpincével, tanulóházzal.⁶¹ Ez a ház 1849-re elég romlott állapotba került. 1850-ben (december 3-án) a püspöki vizsgálószerk a paplakot „szinte lakhatatlan romlottságban” találja és meghagyja, hogy a legközelebbi tavasszal fogjanak hozzá a javításhoz. 1853-ban nekikezdték egy új kőháznak, cserép fedéllel

A hívek nagy áldozatot kellett vállaljanak, mert éreződött a gazdag pártfogó hiánya.⁶² Az építést 1859-re fejezték be. Mindkét történetíró fölöttébb értékeli az egyházközség áldozatvállalását a paplak építésekor: 40-50 emberrel ment a gondnok az udvarhelyi határra szántani, hogy a szükséges anyagi feltételeket meg tudják teremteni. Ezért is húzódott el ennyire e kőből épült papi háznak az építése. Így épült két szoba, téli konyha, alul pedig alsóház, gabonás, s egy jó pince.

Tetemesebb javítás 1873-ban

⁶¹ Kisgyörgy Sándor: *A kénosi unitárius eklézsia*. Keresztény Magvető, 16. évf (1881) 372. oldal

⁶² EUEGYL: Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 16. oldal.

⁶⁰ EUEGYL: Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 15. oldal.

történt, amikor a papi telket köré egy kőből készült mintegy 3 m magas, 0,8 m széles kőkeretet építettek. 1938-ban egy lelkészi irodát építettek a meglévő épülethez.⁶³ Majd 1890-ben megjavították a tetejét⁶⁴. 1982-ben beépítették a tornácot, így egy előszobával bővült a papi ház.⁶⁵

1990-es évek végén történt nagyobb javítás, átalakítás, amikor kicserélték a teljes tetőszerkezetet, és bevezették a folyóvizet a házba, valamint egy fürdőszobát készítettek.

Ebben a formában létezik, és használatos ma is. Az akkori kor igényeit kielégítette, s kielégíti a mai kor igényeit is.

A papi telken épített első gazdasági épület 1783-ban készült el. Ezt használták 1910-ig,

amikor ez annyira megromlott, hogy újat kellett építeni. Ma ezt használjuk.⁶⁶

Iskola. Mesteri ház. Mesteri telek.

Már a 18. században létezett felekezeti iskola (A 18. század közepén már fel van jegyezve egy mester neve.), de a házról nem tudunk semmit. A mester házat, és egyben az iskola épületét az 1851-es püspöki vizitáció úgy értékeli, hogy az 1827-es meghagyások értelmében, azok figyelembe vételével építették fel: egy első tágas szoba, s más hátsó iskolázásra való szoba, egy kamra, s előpitvar zsindegy fődél alatt.⁶⁷ A mesteri telken volt csűr is, de miután 1874-ben a felekezeti iskola községivé alakult 1886-ban lebontották⁶⁸,

⁶⁶ EUEGyLt: Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 16-17. oldal.

⁶⁷ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1851. december 5-én kelt jegyzőkönyv II/6 pontja.

⁶⁸ Jegyzőkönyv: 1844-1923. A mester a községi iskola tanítója is egyben, és a község által használatára bocsátott épületben lakik, és ott van gazdasági épület, ezért a szalmával fedett, használaton kívüli csűr rendkívül tűzveszélyes! A bontásból származó anyagot pénzért eladták, s az értéke legyen az építendő torony alapja. A mesteri házból magtárházat alakítottak ki. A vizsgálószek meggyőző-

⁶³ 1938. november 26-án kelt keblirtanási jegyzőkönyv 2. pontja szerint az építkezés elkészült. Építette Bab Albert ócfalvi mester. Az építkezés 15.00 lejbe került.

⁶⁴ 1890. április 27-én kelt presbiteri jegyzőkönyv 15. pontja rögzíti a megyebíró javaslatát és az egyházközség szerződéses egyezségét patakfalvi Albert Mózes ácsmesterrel. A munkálatokat április 30-án kezdték meg.

⁶⁵ 1982. július 2-án kelt keblirtanási jegyzőkönyv 2. pontja.

és a mesteri telket, a papi telekhez csatolták 1894-ben.⁶⁹

Az egyházközségnek két temetője van: az egyik az ú.n. régi temető, a másik az „új” temető. A régi temetőről nem találtam adatot, sem Balázs András, sem Kisgyörgy Sándor nem számol be róla. Az új temetőkertet a 19. század második felében vásárolta az egyházközség.

Felirat a temető bejáratánál.

dött, hogy a magtárház „pontos szabályszerű kezelésére nagy gond van fordítva.” 1887. február 7-én kelt jegyzőkönyv I/2. pontja.

⁶⁹ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1895. március 5-én kelt jegyzőkönyv I/2. pontja.

Lelkészek névsora

A jegyzőkönyvekben, anyakönyvekben 1784-ig nincs semmi nyoma annak, hogy kik voltak az egyházközség lelkészei, mesteri, belső emberei. 1784- után is Jakab Lajos családi levéltárában voltak fellelhető anyagok, amelyeket Kisgyörgy Sándor dolgozott fel. E szerint az egyházközség lelkészei a következők voltak:

1. 1671. Kovács Miklós⁷⁰
2. 1686-1691 Muzsnai Máté Ferenc
3. 1705-1709 homoródszentmártoni Ferencz Dániel
4. 1744-1749 Bíró János
5. 1749-1764 Karácsonfalvi Izsák
6. 1764-1780 bölöni Szabó Sámuel
7. 1780-1781 Szentgyörgyi Uram
8. 1782-1784 Péterfi uram
9. 1784-1789 Hegedűs András
10. 1789-1797 Kilyéni János⁷¹
11. 1797-1799 Tanka József
12. 1799-1804 Huszár Elek
13. 1804-1808 Szombatfalvi János

⁷⁰ Mint kénosi pap, ír alá tanúként, 1675-ben mint regius, 1682-ben mint bizonyág aláírt bizonyos szerződéseket.

⁷¹ nagy méhész és kertész volt, innen ment Recsenyédre.

14. 1808-1837 Biás János⁷²
 15. 1837-1839 Cseke István
 16. 1839-1843 Fúzi Sándor
 17. 1843-1850 Jánosfalvi Sándor Ferenc
 18. 1850-1872 Jakab Sándor
 19. 1872-1888 Kisgyörgy Sándor.⁷³
 20. 1888-1892 Szentábrahádi Lőrinczi István,⁷⁴
 21. 1892-1905 Vári Albert
 22. 1905-1910 Balázs András.⁷⁵
 23. 1910- 1912 Rédiger Géza⁷⁶
 24. 1913 első felében Gál Mózés a beszolgáló lelkész⁷⁷

⁷² Homoródszentpálon mester volt. Majdnem harminc évig volt az eklézsia papja, de nem nagy buzgalommal. Perlekedő természete miatt nyugdíjazták.

⁷³ Kénosból Vargyasra ment 16 évi papi szolgálat után.

⁷⁴ 1888. november 18-án „ünnepélyesen, mindenek megelégedésére beköszöntött.” Jegyzőkönyv 1844-1923. 1889. január 22-én felvett jegyzőkönyv 1/2. pontja.

⁷⁵ Az 1894-1911 évi pénztárnaplóból kitűnik, hogy 1905-ben volt a lelkészcsere, mégpedig július 9-én fuvarozták a lelkészt 80 koronáért. Ugyanezen pénztárnapló feljegyzései szerint 1910. augusztus 27-én még Balázs András volt a lelkész, és 1910. október 28-án 30 koronát fizetve szállították Rédiger Géza bútorait az egyházközségbe.

⁷⁶ 1912. november 3-án búcsúzott el a gyülekezetétől. Marosvásárhelyre költözött. 1912. november 2-án kelt jegyzőkönyv 1. pontja.

⁷⁷ Az egyházközség rendes lelkész nélkül volt. Az esperesi felkérésre a következő „Díj levelet” állapította meg 1913. január 13-án kelt jegyzőkönyve szerint:

25. 1913-1930 Sándor Gergely.⁷⁸
 26. 1930-1945 Kővári Jakab.⁷⁹
 27. 1945-1957 Nyitrai Mózés és Deák Berta.⁸⁰
 28. 1958-1995 Kiss Domokos.⁸¹
 29. 1996-1999 Gyerkes Zsuzsa Mária.⁸²

-
1. Búza kepe 100 kalangya (25 kévés)
  2. Zab kepe 100 kalangya (25 kévés)
  3. Fa hazaszállítva 42 szekérral
  4. Egyesektől 18 véka gabona s 60 korona
  5. Egyházi birtok 22 hold
  6. Megfelelő lakás, gazdasági épület jó karban, s 1 hold gyümölcsös kert
  7. Fizetés kiegészítés 1260 kor.

⁷⁸ Az 1892-1952 között írott kepekönyv utolsó oldalán e bejegyzést találtam: „Lókodi Sándor Gergely Kénosi papságát kezdette 1913. június 1-én és végezte 1930. április 22-én. 54 évi papi szolgálat után nyugdíjba vonult. Istené legyen a dicsőség és hálaadás. Meghalt Oklándon 1939-ben.” Sándor Gergely jegyezte be a következőket az 1913. május hó 12-én konfirmáltak névjegyzéke alá: „Konfirmáltatta Gál Mózés lókodi lelkész. Bejegyezte Lókodi Sándor Gergely, ki székelyszerzsből jött ide s papi működését kezdette itt 1913. jun. 1-én.”

⁷⁹ Az 1945. január 1-én lezárt iktatókönyv (1939-1944) utolsó lapjára e megjegyzést írta: „Lezártam 5 évi munka, küzdelem, és reménység után. – Ez az 5 év dúsabb volt, eseményekben, fordulatokban, félelemben és megerősödésben, szolgálatban és gondokban mint máskor egy évszázad. Legyen áldott a Te szent neved Gondviselő Isten ki az erőt adtad.” Brassóba ment.

⁸⁰ Homoródkarácsonyfalvára mentek.

⁸¹ Az egyházközségből vonult nyugdíjba, majd Lókodba költöztek.

⁸² Mészköre távozott.

30. 1999-2001 Tódor Csaba.⁸³
 31. 2002-2009 Csáki Levente.⁸⁴
 32. 2009- Andorkó Attila

Mesterek és kántortanítók névsora

- 1744-1756 Ádámosi Tamás
 1756-1764 Csép Márton
 1764-1769 Bartha József
 1769-1780 Bathó József
 1780-1782 Almási János
 1782-1789 Albert János
 1789-1795 Bakó István
 1795 Vitáis Zsigmond
 1795-1800 Marosi István
 1800-1823 Antonya Pál
 1823-1825 Guidó János
 1825-1839 Szabó Mihály
 1839-1845 Jakab János
 1845-1867 Szabó Mihály
 1867-1871 Péterfi Áron
 1871- 1910 Vida Sándor
 1910-1913 Kendi István
 1913-1914 Hermann Lajos⁸⁵
 1914- 1916 Bartha József

⁸³ Homoródszentpálra ment. 2002. szeptemberéig, majd 2009. június 1. és augusztus 30. között beszolgáló lelkésze volt a gyülekezetnek.

⁸⁴ Kobátfalvára ment.

⁸⁵ Nem énekelte a passiót, mert nem volt kottája. Hősi halált halt az I. világháborúban.

- 1916-1931 Bálint Balázs
 1932-1949 Firtos Áron
 1949-1957 Nyitrai Deák Berta
 - kántor
 1970-1995 Kiss Rozália-
 énekvezér

Kiss Rozália tiszteletes asszonyutánazegyházközségnek nem volt énekvezére. Gál Tibor egyházközségi tag látta el egy ideig az énekvezéri teendőket. Jelenleg nincs énekvezére a gyülekezetnek. Családi események szertartásakor a család gondoskodik énekvezérről, akit felkérnek, hogy az illető keresztelő, házasságmegáldás vagy temetési szertartáskor végzzen szolgálatot.

Gondnokok (Kurátorok)

1. 1722 Sándor Boldizsár
2. 1737-1743 Sándor Mihály
3. 1744-1747 Tőzsér György
4. 1748-1752 Batzó Mihály
5. 1753-1761 Sándor Ferencz
6. 1762-1767 Fórizs György
7. 1768-1770 Máthé Mihály
8. 1771-1772 Imre Ferencz
9. 1773-1775 Tőzsér István

10. 1776-1780 Sándor János
11. 1781-1784 Máthé Zsigmond
12. 1785-1789 Batzó Mihály
13. 1790-1791 Sándor Gáspár
14. 1792-1793 Máthé András
15. 1794-1796 Máthé György
16. 1797-1799 Máthé Dániel
17. 1800-1801 Fosztó János
18. 1802-1803 Imre István
19. 1804 Sándor György
20. 1805 Imre Ferencz
21. 1809-1810 Tözsér Márton
22. 1811-1812 Imre István
23. 1813-1814 Máthé Sámuel
24. 1815 Máthé Mihály
25. 1820-1824 Máthé Dániel
26. 1825-1828 Demeter Ferencz
27. 1829 Sándor János
28. 1830 Máthé Dániel
29. 1831 Máthé István
30. 1832-1836 Fosztó Ferencz
31. 1837-1839 Imre Pál
32. 1840-1843 ifj. Sándor János
33. 1843-1844 Máthé Péter
34. 1845-1848 nagy Máthé Mózés
35. 1849 Fosztó István
36. 1850-1852 Nagy Mózés
37. 1853-1855 Máthé József
38. 1856-1858 Sándor Mihály
39. 1859-1861 ifj. Máthé István
40. 1862-1864 Imre Ferencz
41. 1865-1866 Pál Mózés
42. 1867-1869 Sándor József felső
43. 1870-1872 Máthé József közép
44. 1873-1875 Sándor Lajos
45. 1876-1878 ifj. Fórizs Mózés
46. 1879-1881 id. Sándor Mózés
47. 1882-1884 Sándor Ferencz
48. 1885-1887 ifj. Sándor B. Mihály
49. 1888-1890 Sándor József alsó
50. 1891-1893 László Károly
51. 1894-1896 Fórizs Mózés
52. 1897-1899 Imre András
53. 1900 Pál Sándor
54. 1901-1906 Imre Ferencz
55. 1907-1909 Demeter Mózés
56. 1910-1911 id. Kovács Mózés
57. 1911-1914 ifj. Sándor János
58. 1914-1919 Fóris Áron
59. 1919-1922 Sándor Áron alsó
60. 1922-1925 Sándor Áron ifj.
61. 1925-1928 Máté Áron, id.
62. 1928-1931 Sándor Gyula
63. 1931-1933 Kovács Mózés, ifj.
64. 1933-1936 Sándor Domokos
65. 1936-1940 Kovács Imre
66. 1940-1946 Fóris Mózés
67. 1946-1949 Gál Áron
68. 1949-1952 Sándor Gyula
69. 1952-1957 Pál Mózés
70. 1958-1966 Mózés Imre
71. 1966-1969 Tözsér Dénes, ifj.
72. 1969-1972 Antal Dénes
73. 1972-1975 Kovács Károly

74. 1975-1976 Birki Sándor	2005-ben 101
75. 1976-1978 Sándor Balázs	2010-ben 111
76. 1978-1984 Fóris László	2015-ben 112
77. 1984-1988 Mózes Károly	
78. 1989-1999 Gellérd Sándor	
79. 1999-2003 Máté Béla	
80. 2003-2005 Fóris Béla	
81. 2005-2010 Pál Árpád	
82. 2010- Gál Attila	

Népesedési adatok

1826-ban az egyházközség lélekszáma: 256⁸⁶

1851-ben 321

1877-ben 301⁸⁷

1880-ban 299⁸⁸

1908-ban 373

1945-ben 326

1958-ban 320

1965-ben 321

1970-ben 295

1975-ben 227

1980-ban 173

1985-ben 166

1990-ben 154

1995-ben 128

2000-ben 106

⁸⁶ Acta G. Visitationis 1827. október 5. Pénztárkönyv: 1808-1895. 124. oldal

⁸⁷ A kénosi unitárius eklézsia létszámának kimutatása 1877. január 10-én. Készítette Kisgyörgy Sándor lelkész.

⁸⁸ Ehhez hozzáadódik a szórvány: Székelyudvarhely 73, Szombatfalva: 12, Bethlenfalva: 7, a többi filiában: 16. Összesen: 407. Kimutatás az 1880. évben történt népesedésről. Kisgyörgy Sándor lelkész.

A lélekszámokat a vonatkozó év lelkészi jelentéséből, vagy az esperesi vizsgálószerk népesedési kimutatása szerint írtam. E számok tükrözik az egyházközség lélekszámát, s nincsenek kivonva az egyházfenntartást nem fizetők. Látható, hogy a kénosi egyházközség valamikor a múlt század utolsó negyedében kezdett el fogyni. Az akkori lelkész Kiss Domokos jelentéseiben többször kesereg e tény felett, de változtatni nem lehet rajta. A lelkész leginkább azért szomorú, mert a fiatalság húzódik leginkább a város felé, talán a jobb megélhetés reményében, csak sajnos, hogy a költözéssel egy időben az egyházzal teljesen, vagy majdnemteljesen megszakították a kapcsolatot. A két világháború nem viselte meg annyira az egyházközség népesedési mutatóját, mint az erőltetett iparosodás. Valószínűleg az is szerepet játszott, hogy a falu a lerombolandó falvak listáján

szerepelt. Ma tapasztalható egy visszaköltözési irány. Lát-szik ez a lélekszámon is. A visz-szaköltözés azonban egy sokkal lassabb folyamat, mint az el-költözés volt. Megállapítható, hogy Kénos nem egy kiöregedő falu: minden korosztály képviselve: vannak öregek és gyermekek, ifjak és középkorúak.

Az első világháborúban 15 hősi halottat, a II. világháborúban, pedig 7 hőst tart nyilván az egyházközség. Az I. világháborúban elesettek emlékműve a templom előtt egy kő oszlop, a II. világháborúban elesettek emlékére, pedig egy márványtábla van a templom belső, déli falon, a kijárat felett.

Kénosi hősök emlékműve. Fent: az I. Világháborúban hősi halált halt kénosi hősök, lent: a II. Világháború kénosi hősei.

3.1 A gyülekezeti élet egykor és ma

Ha a múltat idézzük, a múlt hangulatát akarjuk meglátni óhatatlanul Orbán Balázs „Székelyfő leírását” kell fellapoznunk. Ő ír az itteni népszokásokról, valamint arról is, hogy mennyire vendégszerető, és vendéglátó nép lakta egykor (nem is oly rég) a falut. Kénosról így ír: „... kénytelen voltam minden szabadkozásom és ellentmondásom dacára 2 ebédet és 3 ozsonnát elkölteni; mert míg a férfiaktól puhatolódtam, addig a gazdasszony hihetetlen serénységgel ebédet rögtönzött, mint valami bűvös tündér, s szép tiszta asztalon párologott az ízletes étel, piroslott a szíves fogadtatás jelképe, a palacsinta. Hiába volt minden szabadkozás, hogy már ebédeltem, hogy képtelen vagyok többet enni, nem használt semmit, ha megsérteni nem akartam a szíves háziasszonyt, ki a kínálgatásban a kecses ajánlgatásban kifogyhatatlan volt, ennem kellett; s ekkor poharat töltve, átadta a gazdának, hogy köszöntse el, a vendégnek,

hogy fogadja. És ez ünnepélyes hangon, ritkaszép kifejezésekben tolmácsolta őszinte érzeményeit, s áldá istenét, hogy házukhoz vezettem. – És a fürge gazdasszony oly ingerkedőleg kínálgat, ösztönöz, hogy végre is az ember visszautasítani nem tudja, s midőn ő kifáradt, akkor a gazdának mondja: *Ne legyen olyantácsó!* (hallgatag, ügyetlen) *Kínálja nó!* A jószívűséggel valóban csaknem megölik az embert; pedig e nép szegény, roppant erőfeszítéssel, páratlan szorgalommal műveli keveset jövedelmező kopár földet; de mit Isten adott, annak jobb falatait kiválasztva, magától elvonva, örömet osztja meg az utassal, házát megtisztelő vendégeivel.” Jánosfavi Sándor István azt írja, hogy „egy megelegetetlen pap” szerint „Kénos termései kulcsos dió, keserű cseresznye, vad ember”.⁸⁹ Ez nem így van, amint ennek ellenkezőjéről Orbán Balázs írásában fény derül. Azonban nem volna szép hallgatni azokról az esetekről,

⁸⁹ Jánosfalvi Sándor István: *Székelyhoni utazás a két Homoród mellett*. I-II kötet. Kolozsvár, Minerva kiadása 2007. 42. oldal.

amikor a falu lakói, s egyúttal ezen nemes eklézsia tagjai is azt bizonyították, hogy nem igazán az egyetértés, megértés volt. Példa erre az 1897-ben felvett jegyzőkönyvben leírtak, (Ez a jegyzőkönyv tartalmazza a templomi padok ülésrendjének szabályzatát.) hogy az említett szabályzat rossz értelmezése miatt zavargások történtek az asszonyok között. (Az asszonyok padosorában az ajtó felől számolva jobb soron a harmadik, bal soron a negyedik tulajdonos nélkül maradt padokat fenntartották olyan asszonyoknak, akik nem férnek el a férjük után őket megillető helyen/padban), s e panaszokat az 1898-ban tartott esperesi vizsgálószerk elé is vitték. A vizsgálószerk kivizsgálta az ügyet és helyben hagyta a keblitanács határozatát.⁹⁰ Azonban a következő esztendőben szomorúan tapasztalja az esperesi vizsgálószerk, hogy a perlekedés nemhogy csitult volna, de mérgesedett. Ezért „tisztelettel terjeszti az ügyet az egyházi

kormány döntése alá...”⁹¹

Az EKT leiratában megdöbbenve vette tudomásul a felterjesztést, és arra buzdítja a híveket, hogy az evangélium szellemében próbáljanak úgy viselkedni, hogy a templom, az Isten szent hajléka, s ott senkinek nincs megszabott helye. A következő évben 1900. február 10-én kelt esperesi vizsgálati jegyzőkönyvben a IV/2. pontban a vizsgálószerk örömet fejezi ki, hogy a múlt években tapasztalt templomszerkek feletti békétlenkedés „pihenni látszik”, reményét fejezi ki, hogy majd idővel elenyészik. Ez még ma is náha nyomon érhető, bár ma már nem áll fenn annak a veszélye, hogy egy-egy vasárnapi istentiszteleten valaki ülőhely nélkül maradjon.

Az itt szolgáló lelkészeknek az utóbbi húsz évben szinte kivétel nélkül gondja volt a szomszédos állatokkal (tyúk, kecske, kutya, stb.), a kertet egy időben átjáróként használták. Az 1880. november 10-én kelt jegyzőkönyv 17. pontjában

⁹⁰ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1898. február 18-án írt jegyzőkönyv III/1 pontja.

⁹¹ Jegyzőkönyv: 1844-1923. 1899. február 8-án írt jegyzőkönyv III/1.

leírtak arra világítanak rá, hogy „nincs semmi új a nap alatt”. A jegyzőkönyv tanúsága szerint azt kéri a helybeli pap, hogy intézkedjék a keblitanács „a papi telken való szabad átjárást legalább éjszakára” való megszüntetéséről.⁹²

Mindezeket együttvéve azonban a történelem azt igazolja, hogy amikor kellett mindig össze tudtak fogni az emberek: amikor a templomot kellett újra építeni, amikor a tornyot kellett újra építeni, a 19. században, de a 21. században is példásan kivették részüket a kegyes adakozásból, amikor a tornyot újította fel az egyházközség. A templom tetjét is sikerült a Bethlen Gábor Alaptól, illetve a Hargita Megyei Tanácstól nyert pályázatokból, illetve közmunkával teljesen felújítani.

Népszokások:

Kénosban két, máshol nem levő népszokás élt a 19. században. Egyik a regélők ősrégi éneke, mellyel karácsonykor az új házasságokat megtisztelték. Ez a szokás az 1950-es évektől kezdődően kiveszőbe kezdett menni, mert nem volt fiatal házasság, akit össze kellett volna regélni, s tartott egészen 2007-ig, amikor az akkori lelkész hatására felelevenítették e szokást. Hál' Istennek sikeres volt a felébresztése, s ma is él e szokás. Így tudtam 2009 karácsonyán rögzíteni, majd később leírni.⁹³ A reg szövege és menete a következő:

A regösök a kapu előtt gyülekeznek, és ott elkezdik énekelni (a gazda neve mindig az illető porta, íabban az évben megnősült, vagy regölésre került gazda neve):

⁹³ Egy érdekes történet maradt fenn: valamikor az 1980-as években meghívták a kénosiakat Csíkszeredába, hogy ott a művelődési házba adják elő a regét. Amikor az „Úristennek szent fia” felcsendült, a nép kezdett felállni, s a függöny nagyon gyorsan összement, őket pedig gyorsan kitéssékelték a művelődési házból, talán meg is fenyegetve, hogy többet elő ne forduljon. Lejegyeztem a 2009. december 25-én készített videó felvételtől.

⁹² Ma sincs ez másként. Ma is átjárás van, ha nem is a papi telken, de a templomkertben igen...

Porka havak esedeznek de hó reme róma	Annak fele regéséké de hó reme róma
Nyulak, rókák játszadoznak de hó reme róma	Szarva teli sült pereccel de hó reme róma
Benyomoztunk a faluba de hó reme róma	Annak fele regéséké de hó reme róma
<i>Bálint László.</i> udvarára de hó reme róma	Füle tele apró pénzzel de hó reme róma
Ott találtunk rakva házat de hó reme róma	Annak fele regéséké de hó reme róma
Benne láttunk vetve ágyat de hó reme róma	Vállán átal hosszan hatvan kolbász de hó reme róma
Kívül fekszik jámbor gazda de hó reme róma	Annak fele regéséké de hó reme róma
Belül fekszik gyöngé nője de hó reme róma	Hátán hosszan sült pecsenye de hó reme róma
Közbül fekszik párizs gyermek de hó reme róma	Annak fele regéséké de hó reme róma
Serkendezi apját, anyját de hó reme róma	Farka bojtján egy korsó sör de hó reme róma
Kelj fel apám, kelj fel anyám de hó reme róma	Annak fele regéséké de hó reme róma
Mert eljöttek a regésék de hó reme róma.	Kődökében köbön komló de hó reme róma
Miután ez elhangzott, benyitnak a kapun, és a ház közelében megállván megint énekelni kezdenek:	Az maradjon az asszonynak de hó reme róma
Régi törvény nagy rőt ökör de hó reme róma	Segge teli magyaróval de hó reme róma
	Az maradjon a gazdának de hó reme róma

2012-ben újabb videófelvétel készült a reg-
ről.

Ezek után az ajtóig mennek,

egyikük megfogja kintről a kilincset, majd ismét énekelni kezdenek:

Be eresztesz-e jámbor gazda de
hó reme róma

Ha be nem eresztesz azt se
bánom de hó reme róma

Kikötözzük az ajtódat de hó
reme róma

Bennpisilhatsz, bennkakálhatsz
de hó reme róma

Az ének után két regös bemegy,
és az egyik az alábbi köszöntőt
mondja el:

*„Legyen áldott az Izraelnek
Ura és Istene mindörökké!
Aki Atyja irgalmasságából és
kegyelmességéből a kegyelmek
életére is vigyázván vigyázott.
És megtartván megtartotta, de
nemcsak megtartotta, hanem
karácsony első napjára el is
jutatta. Kérem a nagyhatalmú
szent Úristent, melyeknek
megélésére, és többeknek
eltöltésére juttassa által
szerencsésen az újesztendőbe.
Hogy ne hallassék a szegény,
nyomorult árváknak nyögése,
hanem az égnek harmatja,
a földnek zsírja által*

*töröltessenek le az özvegynek
sűrű könnyei, hogy majd
amikor eljön a véghatár úgy
jussanak az Ő dicső várába,
mint aki most született az
Úrjézus Krisztus jobbára. Ez
az én gyenge sergem, szíves
szívbeli kívánsága.”*

A köszöntő után a gazda
egy találós kérdést tesz fel
a regéséknek. Ha tudnak rá
válaszolni, (ha nem,) beengedik
őket a házba, megkínálják
itallal (ami általában pálinka
vagy bor), kaláccsal, tésztával.
Mielőtt indulnának, az egyik
(általában ugyanaz az ember,
aki a köszöntőt is mondta) a
társaság nevében megköszöni a
szíves vendéglátást:

*„Kedves gazduram és
gazdasszonyom! Innen mi
indulni akarunk jó gazda
urunknak jóságát köszönni,
akarjuk. Hogy minket étellel,
itallal bőven el is látott, az
égnek harmatja, s a földnek
zsírja adjon ezer áldást
ezután is számukra Ez az én
gyengesergem, szíves szívből
kívánsága.”*

Ez után a gazda köszönő

szavai következnek. Ez általában szabadon elmondott szöveg, ki hosszab, ki rövidebb mondatokkal köszöni meg a szíves látogatást.

Mindezek után a regösök felállnak és eléneklik a 156-os számú „Úristennek szent fia” kezdetű egyházi éneket, majd az alábbi éneket énekelve távoznak a házból:

„Köszönjük meg a gazdának
És az egész családjának
Hogy jóságát megmutatta több
ízben
Legyen áldott itt e földön úgy
mennyben.
Éljen a mi társaságunk,
Igaz magyar barátságunk
Nem bántunk mi sem, Istent
sem embert,
Aki tőlünk ezt irigyli rossz
ember.”

Ezzel van vége a regnek.

Másik valamikor talán a 19. században keletkezett vallásos szokás Kénosban az ó-esztendő búcsúztatás, újesztendő köszöntés. A valamikor gyakorolt szokás a következő volt: ó-esztendő végestéjén az

egész falu fenn volt éjfélig; ekkor mind a templom udvarára gyűltek, ott elénekelték az ó-esztendő utolsó napjára való zsolnárt; a pap a toronyból rövid beszédet és könyörgést mondott. Mikor éjfél ütött az óra, a nép elénekelt az újévi zsolnárt. A fiatalság a papot haza kísérte; megköszönte közreműködését, s azután szétoszolva, reggelig mulatoztak, hogy az újévet éberén kezdjék. Ez a szokás magától keletkezett, a népeletből fejlett ki, s már a szomszéd unitárius falukban is gyakorolták a 19. században.

Mára egy kicsit átalakult ez a szokás, ma nem a pap mondja az ó-esztendő búcsúztatót, illetve új esztendő köszöntőt, hanem két fiatalember. Éjfél előtt negyedórával találkozunk a templom előtt, s a toronyból az egyik fiatalember elmondja az ó-esztendő búcsúztatót, lejön, bemegyünk a templomba. Rendes áhítatot tartunk. Miután az istentiszteletnek vége kijövünk a templomból, és akkor következik a másik fiatalember új esztendő köszöntője, majd

egymást is jó kívánságokkal köszöntve megy mindenki vissza családi, vagy baráti társaságába.

A faluban élt egy szokás, amelyet úgy neveztek, hogy „polgár választás”. A „polgár” régebben (19. század vége 20. sz. eleje) a fiatal házasok köréből kikerülő fiatalember volt. Feladata: a közérdekű információk (pásztorválasztási gazdaggyűlés, egyházi közmunka, faluért való közmunka, stb.) kihirdetése. A főbb utcasarkokon megállt, s onnan rikkancs módjára kikiáltotta a közérdekű tudnivalókat. Ez a feladat nem egy ú. n. büntető feladat volt, hanem megtiszteltetés a kiválasztott számára. Ma ez a szokás már nem él, már nincs annyi esketési szertartás, nincs fiatalember akit választani lehetne, de megterhelőnek, sőt büntetésnek is érzik olykor a fiatalok, ha ilyesmire kérik meg őket. Ez azzal magyarázható, hogy az elmúlt 40-50 esztendőben mindig a falu legszegényebb családjából került ki a „polgár”, aki néhány lejért elvégezte ezt az alkalmi feladatot. A

korral lépést tartva a lakosság értesítése különféle közérdekű eseményekről telefonon, vagy világhálós úton történik.

Nőszövetségi Egylet a jegyzőkönyvek tanúsága szerint nem mindig volt működő, s inkább nem mint igen. A dalkör, az ifjak dalárdája mindig a kántortanítótól függött. Ha foglalkozott a gyermekekkel, ifjakkal, akkor annak mindig jó eredménye volt. Talán a legeredményesebb kántortanítója a falunak Firtos Áron volt. Róla még ma is úgy beszélnek, mint aki tudott tanítani, bánni a gyermekekkel. Nemcsak elméleti tudományra tanított a gyermekeket, hanem az állatgondozás fortélyaira, a gyümölcsfák kezelésére, s más gyakorlati dolgokra is tanította őket. Még ma is hálásan beszélnek róla.

Ifjúsági egylet működött az 1990-es évek közepétől a 2000-es évek közepéig. A 20. század első negyedéből származó esperesi vizsgálószéki jegyzőkönyvek tanúsága szerint akkor működött dalkör, de azt nem tudtam kideríteni, hogy

milyen formában, és milyen eredménnyel.

1874-ben alakult meg az egyházközség kebelében a kölcsön gabona-magtár. A kölcsön gabona magtár működésétegyalapítósabályzat határozta meg.

Célja: 1. az egyházközség pénztárát a jövőben biztosan megalapítani a templom, s középületek fenntartására, s más egyházi szükségletekre egy pénzalapot létrehozni.

2. a közösség gabona szükségletét biztosítani gabona-szűke idején, s egy-egy véletlen szerencsétlen pusztuláskor a közösség gabonaszükséglete fedezve legyen. Különös tekintettel március elejétől aratásig.

A magtár alaptőkéjét közadakozásból hozták létre: minden tagja a közösségnek újévi ajándékként, önkéntes adakozásból száz köből mennyiségű alaptőkét állítottak fel.

A magtár tulajdonjoga a egyházközséget illette, jövedelme pedig az itteni egyházközség javára volt fordítható. Kezelésére egy

magtári számoló gondnokot választottak, de a keblitanács is gyakorolhatott felügyeleti, ellenőrző jogot. A keblitanács hatáskörébe tartozott a pénzüsszegek felhasználása is. Az EKT megerősített a felküldött szabályzatot. Ez a kölcsön gabona-magtár az egykori felekezeti iskola épületébe kapott helyet, ugyanis azt már korábban kiköltöztették. Működött is szép eredménnyel ebben a formában egészen az államosításig, amikor mindent lefoglaltak és elkoboztak. Ugyanebben az épületben kapott helyet a tejbegyűjtő központ is.

Az egyházközségnek volt területe, amelyet gyümölcsös telepítésre, gyümölcsfacsemeték nevelésére használtak.

Az egyházközség levéltárában található egy jegyzőkönyv a „Háborán élő házas felek” eseteiről. E jegyzőkönyvben 1873-tól 1895-ig vannak estek jegyezve, amikor a házastársakat az esperesi hivatalnak elválásra, a pecsét megadására javasolják.

Meg kell említenem egy szomorú esetet is: 1923-ban,

amikor az Esperesi hivatal egy segélykérő levelet küldött az egyházközségeknek, hiába volt lelkes az előadó elnök-lelkész, hiába buzdította lelkesen adakozásra a híveket, a keblitanács tagjai jéghideg közönyvel fogadták és utasították vissza a segélykérést. A segély az egyház, a felekezeti iskolák megmentését célozta, s hiába hívta fel a lelkész a figyelmet arra, hogy az elmúlt esztendőben mennyi segítséget kapott az egyházközség, a tanács tagjai hajthatatlanok maradtak, sőt azt a 4-5 egyháztagot is, aki önként ajánlott fel gabona és pénzbeli segítséget a többség azt kívánta, hogy vonják vissza.⁹⁴

A falu híres szülöttei:

Az ide telepített Sándor Gergely alapította a kénosi Sándor családot, s e családból származott az a híres Sándor Pál, ki 1679-ben mint követet küldtek a portára, hol azonban a hét toronyba zárták, s 11 évig raboskodott. Egy, a török pasánál lévő nőrokonának közbejárása által tudott megszökni.

⁹⁴ 1923. január 14-én felvett jegyzőkönyv.

Váratlanul tért haza, s mert török öltönyben volt öltözve az őt sirató és gyászoló felesége nem ismerte fel, amikor bekopogott hozzá Kénosba.

Itt született 1708-ban Tózsér János, az egyháztörténetünk írója. A tordai iskola rektora, majd bágyoni, később torockószentgyörgyi pap. Meghalt 1772-ben Torockószentgyörgyön.⁹⁵

4. Összegzés

Az egyházközség történetét megvizsgálva, a jelent ismerve úgy érzem, hogy csak hálások lehetünk a Gondviselőnek, hogy a háborúk idején a nehézségek elkerülték ezt az egyházközséget. „Nincs semmi új a nap alatt” a történelem mindig megismétli önmagát, vannak olyan dolgok, amelyek nem változnak. Szomorú azt látni a népesedési számokból kiindulva, hogy egy több, mint 300 lelket számláló gyülekezet rövid idő alatt szinte 100 lélek alá csökkent (ha az egyházfenntartók számát nézzük, akkor ott vagyunk).

⁹⁵ EUEGyLt: Székelyudvarhelyi Egyházköri monográfiák. 1910-VI/11. 29. oldal.

A történelemben mindig voltak olyan önfeláldozó emberek, egyháztagnak, akik sem anyagi, sem más energiát nem kíméltek amikor a közösségről, az egyházközösségről volt szó. És mindig voltak olyan emberek, akik nem tettek semmit, sőt ha tehették ártottak a közösségnek, az egyháznak.

Szüretibálosok - 1991

Csőszök - 2010.

Csőszök - 2011.

Konfirmálás - 1940.

Konfirmálás - 2012.

Konfirmálás - 2013

Harangok

A falu Veresmart lábánál, Órhegy
árnyékában.

Amerikai testvérgyülekezet lelkészeinek látogatása: fent 2015, 2016 lent.

Lelkészbeiktató - 2014.

Szécsenkei testvérfalu képviselőinek látogatása. Kopjafa állítás - 2018.

A Kocsordi unitárius-testvér-egyházközség képviselőinek látogatása. - 2017.

A kopjafa felirata:

Állította a Kénosi Unitárius
Egyházközség a vallásszabadság
kihirdetésének 450. évfordulóján.
2018

A kopjafát faragta:
Vajda Csaba - Székelyudvarhelyen

